

Masă rotundă

„Transpunerea unor norme din dreptul Uniunii Europene prin Noul Cod penal. Confiscarea extinsă”

- 29 noiembrie 2011 –

Alocuțiunea doamnei judecător dr. Livia Doina Stanciu – președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție

Excelențele voastre,

Distinși participanți,

Doamnelor și domnilor,

1. Problematika reglementării instituției confiscării extinse se ridică în contextul transpunerii în dreptul intern a prevederilor articolului 3 din Decizia-cadru 2005/212/JAI a Consiliului Uniunii Europene din 24 februarie 2005 privind confiscarea produselor, a instrumentelor și a bunurilor având legătură cu infracțiunea, prevederi care conturează cadrul viitoarei reglementări interne.

Din punct de vedere al constituționalității reglementării care are ca obiect confiscarea extinsă, în raport cu dispozițiile art. 44 alin. (8) din Constituție, care consacră prezumția dobândirii licite a averii, prin Decizia nr. 799/2011 asupra proiectului de lege privind revizuirea Constituției României,

Curtea Constituțională a subliniat că reglementarea acestei prezumții nu împiedică legiuitorul primar sau delegat ca, în aplicarea dispozițiilor art. 148 din Constituție – Integrarea în Uniunea Europeană, să adopte reglementări care să permită deplina respectare a legislației Uniunii în domeniul luptei împotriva criminalității, cu referire specială la Decizia-cadru 2005/212/JAI a Consiliului Uniunii Europene din 24 februarie 2005.

Din punct de vedere al naturii juridice a confiscării extinse, având în vedere reglementarea confiscării speciale în legea penală, ca măsură de siguranță, soluția optimă pentru transpunerea în dreptul intern a acestei noi instituții o constituie reglementarea confiscării extinse tot în legea penală, ca măsură de siguranță. Reglementarea confiscării speciale și a confiscării extinse în legea penală, ca măsuri de siguranță, corespunde structurii Deciziei-cadru 2005/212/JAI a Consiliului Uniunii Europene din 24 februarie 2005, care reglementează, succesiv, în articolul 2 confiscarea și în articolul 3 confiscarea extinsă.

2. Proiectul Legii pentru completarea Codului penal și a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal urmărește transpunerea articolului 3 din Decizia-cadru 2005/212/JAI a Consiliului Uniunii Europene din 24 februarie 2005, atât în legea penală în vigoare, cât și în viitoarea lege penală.

Conferind confiscării extinse natura juridică a unei măsuri de siguranță, proiectul fixează atât în Codul penal în vigoare, cât și în noul Cod penal condițiile în care poate fi dispusă măsura de siguranță.

Din perspectiva condițiilor, se remarcă, în primul rând, faptul că luarea noii măsuri de siguranță este condiționată, potrivit proiectului – în forma promovată de inițiator, de condamnarea făptuitorului pentru comiterea unei infracțiuni de o anumită gravitate (reflectată în pedeapsa prevăzută de lege), susceptibilă, în același timp, să îi procure un folos material. Această dublă condiționare rezultă din articolul 3 paragraf (1) al Deciziei-cadru 2005/212/JAI a Consiliului Uniunii Europene din 24 februarie 2005.

Potrivit legislației interne, se încadrează în această categorie de infracțiuni, de exemplu, infracțiunea de spălare a banilor prevăzută în art. 23 din Legea nr. 656/2002, infracțiunea de trafic de persoane și infracțiunea de trafic de minori prevăzute în art. 12 și art. 13 din Legea nr. 678/2001, infracțiunea de pornografie infantilă prevăzută în art. 18 din Legea nr. 678/2001, infracțiunile privind traficul de droguri prevăzute în art. 2 și art. 3 din Legea nr. 143/2000, infracțiunea de luare de mită și infracțiunea de trafic de influență prevăzute în art. 254 și art. 257 din Codul penal, infracțiunea de cumpărare de influență prevăzută în art. 6¹ din Legea nr. 78/2000.

Opțiunea inițială a inițiatorului, de a nu limita aplicabilitatea noii măsuri de siguranță a confiscării extinse la condamnarea pentru anumite infracțiuni, enumerate limitativ – în esență, infracțiunile la care se referă articolul 3 paragraf (1) lit. (a) și (b) din Decizia-cadru 2005/212/JAI a Consiliului Uniunii Europene din 24 februarie 2005 –, constituie, în opinia noastră, o opțiune justificată, care ar permite instanțelor judecătorești să dispună confiscarea extinsă în cazul unei game largi de infracțiuni de natură să genereze câștiguri financiare.

În același timp, se impune sublinierea că enumerarea limitativă a infracțiunilor prezintă riscul de a omite anumite categorii de infracțiuni și de a impune intervenția permanentă a legiuitorului în scopul de a completa textul din Codul penal care ar cuprinde o astfel de enumerare, în funcție de evoluția fenomenului infracțional sau de incriminarea a noi fapte.

3. Distinct de cerința privind condamnarea făptuitorului pentru comiterea unei infracțiuni de o anumită gravitate, susceptibilă să îi procure un folos material, în concepția proiectului, confiscarea extinsă poate fi dispusă dacă valoarea bunurilor dobândite de persoana condamnată într-un anumit interval de timp depășește în mod vădit veniturile obținute de aceasta în mod licit, iar instanța are convingerea că bunurile respective provin din activități de natura celor care au atras condamnarea.

Stabilirea, prin textul de lege, a unui anumit interval de timp în care valoarea bunurilor dobândite de persoana condamnată depășește în mod vădit veniturile obținute de aceasta în mod licit are rolul de a evita formarea unei jurisprudențe neunitare cu privire la perioada pe care instanțele judecătorești o vor lua în considerare pentru a stabili existența unei disproporții vădite între valoarea bunurilor dobândite de persoana condamnată și veniturile obținute de aceasta în mod licit. Stabilirea intervalului de timp are, totodată, rolul de a facilita proba existenței unei disproporții vădite între valoarea bunurilor dobândite de persoana condamnată și veniturile obținute de aceasta în mod licit, atât pentru procuror, cât și pentru instanța judecătorească.

Convingerea instanței că bunurile (dobândite de persoana condamnată, a căror valoare depășește, în mod vădit, veniturile obținute de aceasta în mod licit) provin din activități de natura celor care au atras condamnarea se formează, de asemenea, pe bază de probe.

În acest context, se impune sublinierea faptului că probele la care ne referim trebuie să fie suficiente pentru a forma numai convingerea instanței judecătorești că bunurile provin din activități de natura celor care au atras condamnarea. Așadar, punem afirma că dispunerea noii măsuri de siguranță a confiscării extinse nu implică, în ceea ce privește proveniența bunurilor supuse confiscării extinse, același nivel de probațiune pe care îl impune pronunțarea unei hotărâri de condamnare, ci un nivel de probațiune mai redus, dar suficient pentru a forma convingerea că bunurile provin din activități de natura celor care au atras condamnarea.

De exemplu, în opinia noastră, în cazul condamnării pentru săvârșirea infracțiunii de trafic de persoane în raport cu un anumit număr de victime, într-un anumit interval de timp, prin transportarea acestora peste frontieră la o anumită destinație, în scopul exploatării lor, dacă valoarea bunurilor dobândite de condamnat într-o perioadă anterioară acestui interval de timp depășește, în mod vădit, veniturile obținute de el în mod licit, este suficientă proba faptului că în această perioadă anterioară condamnatul a transportat și alte persoane peste frontieră, la aceeași destinație, pentru a putea dispune confiscarea extinsă.

De asemenea, în cazul condamnării pentru săvârșirea infracțiunii de trafic de droguri, prin vânzarea drogurilor către anumiți consumatori, într-un anumit interval de timp, dacă valoarea bunurilor dobândite de condamnat într-o perioadă anterioară acestui interval de timp depășește în mod vădit veniturile obținute de el în mod licit, este suficientă proba faptului că în această perioadă anterioară condamnatul a inițiat contacte cu aceiași consumatori sau cu alți consumatori de droguri, pentru a putea dispune confiscarea extinsă.

4. Constatarea îndeplinirii condițiilor prevăzute în dispozițiile legii penale pentru dispunerea confiscării extinse poate determina o creștere a duratei de soluționare a proceselor penale de către instanțele judecătorești, având în vedere faptul că, în cadrul procesului penal, va fi necesară administrarea de probe atât pentru pronunțarea soluției de condamnare, cât și pentru stabilirea disproporției între valoarea bunurilor dobândite de persoana condamnată și veniturile obținute de aceasta în mod licit, precum și pentru formarea convingerii că bunurile provin din activități de natura celor care au atras condamnarea.

În scopul evitării riscului intervenției prescripției speciale în procesele penale în care se va ridica problema dispunerii noii măsuri de siguranță a confiscării extinse, în opinia noastră, se impune modificarea dispoziției legale care reglementează prescripția specială, în sensul ca aceasta să opereze numai atunci când termenul de prescripție a răspunderii penale este depășit cu încă o dată, iar nu cu încă jumătate. O astfel de modificare legislativă ar fi de natură să confere certitudinea că o măsură menită să contribuie la combaterea fenomenului infracțional, cum este confiscarea extinsă, nu poate avea un efect invers, de a conduce la impunitate prin intervenția prescripției speciale.

5. Fără îndoială, reducerea nivelului de probațiune pe care o implică dispunerea noii măsuri de siguranță a confiscării extinse constituie o provocare atât pentru procurori, cât și pentru instanțele judecătorești.

Fără îndoială, punerea în aplicare a dispozițiilor care reglementează noua măsură de siguranță a confiscării extinse va avea nevoie de un interval de timp pentru formarea jurisprudenței, a jurisprudenței unitare, context în care un rol esențial îi va reveni Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Dar, dacă este adevărat că aplicarea dispozițiilor legale referitoare la confiscarea extinsă constituie o provocare pentru sistemul justiției penale române și va necesita un interval de timp pentru formarea jurisprudenței, este tot atât de adevărat că în ultimii 10 ani aplicarea dispozițiilor legale referitoare la traficul de persoane, criminalitatea organizată sau mandatul european de arestare au constituit tot atâtea provocări pentru sistemul justiției penale române, au necesitat un interval de timp pentru formarea jurisprudenței, iar azi constituie dispoziții legale cu o frecventă aplicare, bazate pe o jurisprudență unitară.

Vă mulțumesc pentru atenție.